

The
Dr. Yitzchak Belizon z"l
BEIS MEDRASH
OF BOCA RATON SYNAGOGUE

Men's Afternoon Kollel

Sponsored by Frohlich Financial Group, LLC

PURIM 5780 WITH RAV PINCHAS FRIEDMAN:
BELIEVING EVEN WHEN YOU CAN'T SEE

Rabbi Ari Mirzoeff

אנו מאמינים אפילו כשאנחנו לא רואים

For more information, or to sponsor a shiur, please contact the Rosh Beis Medrash,
Rabbi Simcha Shabtai, at rss@brsonline.org or 347.439.7031

1

מאמר טו

"היא אסתר בת דודו כי אין לה אב ואם"
הלקח מנס פורים על ידי אסתר היתומה
כי שורש הישועה הוא לבטוח רק בה'

הרה"ק מרוז'ין זי"ע: "עד אנה תסתיר פניך ממני, עד אנה אשית עצות בנפשי", ביטול הסתרת פנים על ידי הכרה שאין לנו שום עצה ◊ הקב"ה סיבב הנס של פורים על ידי אסתר שהיתה יתומה מאב ואם, כי בטחה רק בה' ובישועתו ◊ אסתר הזמינה את המן לסעודה כדי שלא יאמרו: "אחות יש לנו בבית המלך" ◊ תפלת אסתר: "ואתה אבי יתומים עמוד נא לימין היתומה הזאת אשר בחסדך בטחה" ◊ "מזל אדר דגים", ללמוד מהם מדת הבטחון.

עוד ראוי להתבונן מה שמצינו בענין אסתר מאמר סתום בגמרא (חולין קלט:): "אסתר מן התורה מנין, (דברים לא-יה) ואנכי הסתר אסתיר". וצריך ביאור להבין דברי חכמים וחידותם, מדוע באמת נקראת "אסתר" על שם הצרה "ואנכי הסתר אסתיר", ולא על שם הישועה שהביאה לישראל בנס פורים.

ואם בענין אסתר קא עסקינן, ראוי לבאן הטעם שהמגילה נקראת בדברי הראשונים והאחרונים על שמה של אסתר "מגילת אסתר". ויש לתמוה שהרי מקרא מלא דיבר הכתוב (אסתר ט-כ): "ויכתוב מרדכי את הדברים האלה". ופירש רש"י: "ויכתוב מרדכי -

"וידי אומן את הדסה היא אסתר בת דודו כי אין לה אב ואם" (כ-ז). חכמינו ז"ל דרשו על כך במדרש (אסתר ו-ז):

"אמר להם הקב"ה לישראל, אתם בכיתם ואמרתם (איכה ה-ג) יתומים היינו ואין אב, הייכם אף הגואל שאני עתיד להעמיד לכם כמדי לא יהיה לו אב ואם, הדא הוא דכתיב כי אין לה אב ואם".

וצריך ביאור מהו הלקח שביקש הקב"ה ללמד את ישראל, במה שסיבב את נס הגאולה של פורים על ידי אסתר שלא היו לה אב ואם, ואיך יש בזה תיקון או תשובה למה שבכו ואמרו: "יתומים היינו ואין אב".

E

1

2

היא המגילה הזאת כמו שהיא". מבואר מזה כי מרדכי כתב את המגילה, הנה כי כן מדוע נקראת המגילה על שמה של אסתר ולא על שמו של מרדכי.

וכבר הארכנו לבאר ענין זה לעיל (מאמר ה אות יב), על פי המבואר בגמרא, (מגילה ז.): "שלחה להם אסתר לחכמים כתבוני לדורות", ולא הסכימו החכמים תחילה עד שמצאו רמז בתורה שצריך לכתוב את המגילה, והרי מבואר בגמרא (סוטה יג): כי אין המצוה נקראת אלא על שם גומרה, לכן נקראת המגילה על שמה "מגילת אסתר". אמנם עדיין צריך ביאור, מדוע באמת סיבב הקב"ה שלא השיגו חכמי התורה מדעתם שצריך לכתוב את המגילה, עד שבאה אסתר וביקשה מהם: "כתבוני לדורות".

[א]

"עד אנה תסתיר את פניך ממני עד אנה אשית עצות בנפשי"

פתח דברינו יאיר לבאר כל זה על פי מה שאמר הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע, לפרש דברי דוד המלך נעים זמירות ישראל (תהלים יג-ב): "עד אנה תסתיר את פניך ממני, עד אנה אשית עצות בנפשי". וביאר בדברי קדשו כי בכך ביקש דוד המלך ללמדנו רעיון נשגב באמונת ה', כי איש ישראל שרוצה להשיג ישועת ה', צריך לדעת מקודם שאין בידו שום עצה ותבונה, אלא הכל תלוי רק בידי ה' להושיענו מצרתו, אבל כל זמן שנדמה לו שהוא יכול להושיע את עצמו אי אפשר להמשיך לו ישועת ה'.

הנה כי כן זהו שאמר דוד המלך להקב"ה בדרך שאלה: "עד אנה תסתיר את פניך ממני", כלומר עד מתי תסתיר פניך ממני, ומה אוכל לעשות כדי לבטל את ההסתר פנים שלך, ועל כך השיב בעצמו תשובה בהירה, "עד אנה אשית עצות בנפשי", כל זמן שאטעה לחשוב שאני מסוגל לשית עצות בנפשי ימשיך ההסתר פנים, אבל ברגע שאדע נאמנה שאין בידי שום עצה ותבונה יבטל ההסתר פנים עכדה"ק.

חשבתיו דרכי להבין בזה מאמר חכמינו ז"ל במדרש (שמו"ר א-ט) על הפסוק (שמות א-י):

"ועלה מן הארץ. כל זמן שישראל בירידה התחתונה הם עולים, ראה מה כתיב ועלה מן הארץ. אמר דוד (תהלים מד-כו) כי שחה לעפר נפשנו דבקה לארץ בטננו, אותה שעה (שם כז) קומה עזרתה לנו ופרדנו למען חסדך".

וכן מבואר במדרש שוחר טוב (תהלים שם): "כי שחה לעפר נפשנו. אמר רבי יצחק, אמר הקב"ה לאברהם (בראשית יג-טז) ושמתני את זרעך כעפר הארץ, וכתיב, (שם יז) קום התהלך בארץ, הוי כי שחה לעפר נפשנו, מה כתיב בתריה קומה עזרתה לנו".

וכן מצינו במדרש (שם מזמור מה): "אמרו ישראל לפני הקב"ה, רבון העולמים אימתי את גואלני, אמר להם, לכשתרדו לירידה התחתונה, אותה שעה אני גואל אתכם... אמרו

בענין בגמרא מנין, זתיר". זכמים קראת הסתר שועה ז.

ראוי קראת שמה זמורה אסתר ברים כי -

2

3

מחשבותינו, לטעות שאנו יכולים לצאת מהצרה בכוחינו הדל, אלא אנו מאמינים באמונה שלימה כי רק אתה אבינו יכול להושיע אותנו, ואנו תולים את תקוותינו רק בך, ולכן "קומה עזרתה לנו ופדנו למען חסדך".

מעלתה יאירו עינינו להבין כוונת המדרש: "אמר להם הקב"ה לישראל, אתם בכיתם ואמרתם יתומים היינו ואין אב", כי חשבתם בטעות שיש בזה חסרון, שאין לכם על מי לסמוך בדרך הטבע לעמוד לימינכם, "חייכם אף הגואל שאני עתיד להעמיד לכם במדי לא יהיה לו אב ואם, הדא הוא דכתיב כי אין לה אב ואם", כדי ללמדכם דעת שהקב"ה בחר להביא ישועה לישראל דוקא על ידי אסתר שהיתה יתומה בלי אב ואם, וזה גרם לה להתקשר בקשר אמיץ לבטוח רק בה' ביודעה שאין לה על מי לסמוך, לכן זכתה דוקא היא לבטל את ההסתר פנים ולהמשיך נס פורים לישראל, ומזה נשכיל להבין כי ישועת ה' מובטחת יותר כאשר אדם מכיר שאין לו על מי לסמוך כי אם על ה'.

[ב]

"ואתה אבי יתומים עמוד נא לימין היתומה אשר בחסדך בטחה" רעיון נשגב זה מתאים להפליא עם מה שמצינו אצל אסתר המלכה, כי טרם שסיכנה את נפשה להיכנס אל המלך אחשורוש שלא ברשות, שפכה את לבה בתפלה נוראה לפני ה', והזכירה בתפלתה שבטחה תמיד בה'

בני קרה בירידה התחתונה אנו, כמה דאמר כי שחה לעפר נפשנו, מה כתיב אחריו קומה עזרתה לנו".

ולכאורה יפלא הלא הקב"ה הוא תכלית הטוב רחום וחנון, מדוע אם כן הוא נמנע מלעזור לישראל עם קדשו מיד, ובמקום זה הוא ממתין עד שיגיעו ח"ו לדיוטה התחתונה בבחינת: "כי שחה לעפר נפשנו, דבקה לארץ בטננו". אך לפי דברי הרה"ק מרוזין ירווח לנו להבין כוונת המדרש, כי למעשה הכל תלוי בנו בגודל אמונתנו בה', כי אם היה לנו אמונה פשוטה שאין לנו שום עצה להיוושע בלי הקב"ה, כי אז היינו זוכים לישועת ה' כהרף עין, כמו שכתוב (תהלים לד-יא): "ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב", וכן כתוב (שם לב-י): "והבוטח בה' חסד יסובבנו".

אולם דא עקא הצרה היא, שהיצר הרע מכניס באדם מחשבת פיגול שהוא יכול להצליח לבד, כמו שכתוב (דברים ח-יז) "ואמרת בלבבך כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה". לכן ממתין הקב"ה עד שמגיע האדם לדיוטה התחתונה, שידע נאמנה כי אין בידו שום עצה ושום תבונה כי אם בעזרת ה', ועל ידי זה הוא מדבק את מחשבתו ואמונתו בה', ובזכות אמונתו הוא זוכה לישועת ה'.

וזוהו ששפך דוד מלך ישראל את לבו הטהור בתפלה לפני ה' על כלל ישראל: "כי שחה לעפר נפשינו, דבקה לארץ בטננו", כבר הגענו למצב שפל כזה שאין ליצר הרע כח לבלבל את

3

שורש הישועה לבטוח רק בה' אלקי עולם

המלכה את קצף המלך, ותתבהל מאד ותפג רוחה, ותשם ראשה על הנערה הסומכת ימינה, וירא אלקינו ויחמול על עמו, ויפן לצער היתומה אשר בטחה בו, ויתן לה חן לפני המלך."

[ג]

אסתר המלכה חינכה את ישראל שיבטחו רק בה' ובישועתו

ועתה בא וראה כי על פי האמור יפתח לנו פתח להבין חכמתה של אסתר המלכה, שהזמינה את המן הרשע לבוא לסעודה שהכינה למלך אחשוורוש, וכבר התפלאו על כך חכמינו ז"ל ואמרו על כך בגמרא (מגילה טו:): "תנו רבנן מה ראתה אסתר שזימנה את המן... כדי שלא יאמרו ישראל, אחות יש לנו בבית המלך, ויסיחו דעתן מן הרחמים". ולפי האמור הביאור בזה, כי אסתר הרגישה שכלל ישראל עדיין לא הגיעו למצב של: "כי שחה לעפר נפשינו, דבקה לארץ בטננו", שאין להם על מי להישען כי אם על אביהם שבשמים, כי חשבו שיש להם ישועה גם בדרך הטבע מאסתר המלכה שהיא בת ישראל.

אולם אחרי שנכנסה אסתר אל המלך אחשוורוש שלא ברשות, וראתה את עיניו הבוערות בקצף וחימה, ועם כל זאת זכתה להינצל רק בזכות גודל אמונתה ובטחונה בה' מאז ומעולם, כלשון המדרש הנ"ל: "וירא אלקינו ויחמול על עמו, ויפן לצער היתומה אשר בטחה בו, ויתן לה חן לפני המלך". עלתה בלבה להביא את ישראל שגם הם יהיו במדרגתה, לכן הזמינה

בהיותה יתומה מאב ואם, כמבואר במדרש (אסתר רבה ח-ז):

"מה עשה מרדכי קיבץ את התינוקות, ועינה אותם מלחם ומים, והלבישן שק והושיבם באפר, והיו צועקים ובוכין ועוסקין בתורה, ובעת ההיא היתה אסתר נפחדת מאד מפני הרעה אשר צמחה בישראל, ותפשוט בגדי מלכותה ואת תפארתה, ותלבש שק ותפרע שער ראשה, ותמלא אותו עפר ואפר ותענה נפשה בצום.

ותיפול על פניה לפני ה' ותתפלל ותאמר, ה' אלקי ישראל אשר משלת מימי קדם ובראת את העולם, עזור נא אמתך אשר נשארתי יתומה בלי אב ואם, ומשולה לענייה שואלת מבית לבית, כן אנכי שואלת רחמיך מחלון לחלון בבית אחשוורוש.

ועתה ה' הצליחה נא לאמתך הענייה הזאת, והצילה את צאן מרעיתך מן האויבים האלו אשר קמו עלינו, כי אין לך מעצור להושיע ברב או במעט, ואתה אבי יתומים עמוד נא לימין היתומה הזאת אשר בחסדך בטחה, ותנה אותי לרחמים לפני האיש הזה כי יראתיו, והשפילהו לפני כי אתה משפיל גאים".

וזוהו שמצינו שהקב"ה אמנם קיבל את תפלתה, בזכות היותה יתומה שבטחה בו תמיד, כמבואר במדרש (אסתר רבה ט-א):

"ותשא אסתר את עיניה ותרא את פני המלך, והנה עיניו כאש בוערות מרוב החימה אשר בלבו, ותכר

את המן לסעודתה שלא יאמרו: "אחות יש לנו בבית המלך", אלא ידעו נאמנה שאין להם על מי לבטוח כי אם על ה', והרי זה ממש בבחינת: "עד אנה תסתיר פניך ממני, עד אנה אשית עצות בנפשי", כי בזכות שבטחו ישראל רק בה' ובישועתו זכו לנס פורים.

ומה מאד יומתק להבין בזה מה שביקשה אסתר מהחכמים: "כתבוני לדורות", שיסכימו לכתוב את המגילה לדורות עולם. ולכאורה יפלא מאד שהרי ברור שכוונתה היתה, שיכתבו את המגילה לכבוד ה' לפרסם את הנס של פורים, אם כן לשם מה הזכירה את עצמה: "כתבוני לדורות", משמע שביקשה על עצמה שיכתבו עליה לדורות. אך לפי האמור יאירו עינינו להבין בקשתה, שביקשה מהחכמים שיכתבו לדורות עולם, כי היא אסתר היתה שורש הישועה של נס פורים, משום שהיתה יתומה בלי אב ואם ובטחה תמיד בה' ובישועתו, וכך חניכה גם את ישראל, ועל כך הפצירה בחכמים: "כתבוני לדורות", ונענו החכמים לבקשתה לפרסם עבודה נפלאה זו לדורות עולם.

הנה מה טוב ומה נעים להבין בזה, מה שקראו את המגילה על שמה "מגלת אסתר", כי אמנם כן נכון הדבר שהטעם לכך הוא, משום שהמגילה נכתבה רק בעקבות בקשתה: "כתבוני לדורות" וראוי שיקרא על שמה. אולם בנוסף על כך עיקר הטעם שנקראת המגילה על שמה הוא, כדי שנזכור תמיד בעת קריאת המגילה הלקח

הנשגב מאסתר המלכה, שהביאה ישועה לישראל על ידי שבטחה רק בה' ובישועתו. ודבר זה רמוז בשם המגילה "מגלת אסתר", כי היא מגלה לנו אמונתה הגדולה של אסתר.

יומתק לצרף בזה מה שכתב בספר "יעקב בעזרו" על המגילה

(נדפס באזמיר שנת תרל"ו דף כה.): כתבוני לדורות בגימטריא מגלת אסתר, ולפי האמור הרמז בזה, כי מה שביקשה מהחכמים "כתבוני לדורות", הוא כדי שילמדו ממנה להאמין אמונה שלימה רק בה', והרי זה עולה בקנה אחד עם הרמז בשם "מגלת אסתר", כי היא מגלה את אמונתה של אסתר.

[ד]

"אסתר מן התורה מנין"

רמז בתורה על האמונה של אסתר

בדרך זו במסילה נעלה לבאר דברי חכמים וחידותם בגמרא הנ"ל: "אסתר מן התורה מנין, ואנכי הסתר אסתיר". לפי האמור ביאור השאלה היא: "אסתר מן התורה מנין", כלומר מנין יש לנו רמז בתורה על אמונה נשגבה זו של אסתר, שצריך לבטוח רק בה' ובישועתו ללא שום סיוע בדרך הטבע. על כך באה תשובת הגמרא: "ואנכי הסתר אסתיר". ולהבין תשובת הגמרא נקדים להתבונן בפסוקים (דברים לא-טז):

"ויאמר ה' אל משה הנך שוכב עם אבותיך, וקם העם הזה וזנה אחרי אלהי נכר הארץ אשר בא שמה בקרבך, ועזבני והפר את בריתי אשר כרתי אתו. וחרה אפי בו כיום ההוא,

6

שורש הישועה לבטוח רק בה' אלקי עולם

קצה

ועזבתים, והסתרת פני מהם והיה לאכול ומצאוהו רעות רבות וצרות. ואמר ביום, ההוא הלא על כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה, ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא, על כל הרעה אשר עשה כי פנה אל אלהים אחרים."

והנה כאשר נתבונן בסדר הפסוקים נראה שיש שם דבר תמוה, כי מתחילה כתוב שילכו ישראל אחרי אלהי נכר, ויעניש אותם הקב"ה להסתיר פניו מהם ויביא עליהם רעות וצרות, ובעקבות הצרות יעשו חשבון הנפש ויתעוררו בתשובה: "ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה". הנה כי כן לשם מה הוסיף הקב"ה לומר שנית: "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא, על כל הרעה אשר עשה כי פנה אל אלהים אחרים". אך לפי המבואר נראה שהקב"ה נתכוון לומר בזה, כי הן אמת שיתעוררו בתשובה, אולם מאחר שהלכו אחרי אלהי נכר, הרי יש חשש שמא גם אחרי התשובה, תישאר אצלם מחשבת פיגול לבטוח גם בבני אדם שיסייעו להם בדרך הטבע.

לכן הוסיף הקב"ה לומר כי גם אחרי שיתעוררו בתשובה: "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא", שלא ימצאו שום מוצא בדרך הטבע להינצל מצרתם, ופירש הטעם לכן, "על כל הרעה אשר עשה כי פנה אל אלהים אחרים", לכן צריך לעקור מקרבם שלא יאמינו בשום כח בדרך הטבע, רק ידעו נאמנה שאין להם שום דרך לצאת מצרתם רק על ידי הקב"ה. נמצא לפי זה כי מה שאמר

הקב"ה: "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא", הוא חלק בלתי נפרד מהתיקון כדי שיחזרו בתשובה שלימה. הנה כי כן זהו ביאור הגמרא: "אסתר מן התורה מנין", מנין יש לנו רמז בתורה על אמונתה הגדולה של אסתר, שצריך לבטוח רק בה' ללא שום סיוע בדרך הטבע, "ואנכי הסתר אסתיר", שיסתיר הקב"ה פניו שלא יהיה להם שום מוצא בדרך הטבע כדי שיאמינו רק בישועתו.

[ה]

"מזל אדר דגים"

לקח נשגב בדרכי האמונה

בדרך המלך נלך לבאר לפי האמור נפלאות דרכי ה', שסיבב בהשגחה נפלאה שיפול הפור על חודש אדר, על פי המבואר במדרש (אסתר רבתי ז"א):

"הפיל פור הוא הגורל לפני המן. בא לו מזל דגים שהוא משמש בחודש אדר ולא נמצא לו זכות, ושמה מיד ואמר, אדר אין לו זכות ומזלו אין לו זכות, ולא עוד אלא שבאדר מת משה רבן, והוא לא ידע שבשבעה באדר מת משה ובשבעה באדר נולד משה. ואמר כשם שהדגים בולעין כך אני בולע אותך, אמר לו הקב"ה, רשע דגים פעמים נבלעין ופעמים בולעין, ועכשיו אותו האיש נבלע מן הבולעין".

וצריך ביאור להבין הקשר בין אדר מזל דגים, להצלת ישראל בנס פורים מגזירת המן. ונראה לבאר כי ענין הדגים יש לו קשר נפלא, ללקח הנשגב שלמדנו מאסתר המלכה, שזכתה להביא

6

מהדגים במדת בטחון בעניני פרנסה. כי היות שהדג הבולע מחפש את פרנסתו בכך, שהוא רודף אחרי הדגים היותר קטנים שבורחים ממנו. נמצא כי תמיד כשהוא רודף אחריהם, ראשו של הבולע הוא כנגד זנבו של הבורח ממנו, ואם היה מצליח להשיגם ולכולעם, כי אז היה זנבו של הבלוע מול זנבו של הבולע וראשו כנגד ראשו.

לכן מראים לנו מן השמים, כי את מי שהוא רודף אחריו הוא לא יצליח להשיג, אלא שהקב"ה מזמין לו דג שבא מולו ואינו בורח ממנו, לכן כשהוא בולע אותו, נמצא שראשו של הבלוע הוא מול זנבו של הבלוע, וזנבו של הבלוע הוא כנגד ראשו של הבלוע."

מזה אנו חייבים ללמוד לקח נשגב בענין ההשתדלות שאנו עושים בפרנסה, לבל נחשוב שההשתדלות שלנו היא שמביאה לנו פרנסה, אלא הכל מן השמים כי מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה עד ראש השנה, ומה שאנו עושים השתדלות הוא רק משום שכך נגזר עלינו בחטא אדם הראשון (בראשית ג-ט): "בזעת אפיך תאכל לחם", אבל למעשה הקב"ה מסבב ומזמין לנו את פרנסתנו כפי שנגזר עלינו שלא בקשר להשתדלותנו.

אך הגה"ק מאוסטרובצה זי"ע עצמו אמר על כך טעם חדש, שהוא לקח הנשגב שעלינו ללמוד מהדגים בענין זה, על פי המבואר בזהר הקדוש ברעיא מהימנא (פרשת פנחס רכט:), כי הדגים יש להם עינים פקוחות שאינן

ישועה לישראל משום שלא בטחה בשום בן אדם כי אם בה' ובישועתו. נקדים מה שידוע בספרי התכונה ממקורות קדושים, כי בציור שמציירים את הכוכבים הנראים בשמים בחודש אדר בצורת דגים, הציור הוא תמיד שני דגים אחד למעלה מהשני הפונים לשתי רוחות הפכות. וצריך להבין מה ביקש הקב"ה לרמוז בכך, שיצר את הכוכבים בחודש אדר בציור של שני דגים ולא של דג אחד, זאת ועוד ששני הדגים פונים לרוחות הפכות.

[ו]

שיח נפלא על הדגים

מהגה"ק מאוסטרובצה זי"ע

רחש לבי דבר טוב למצוא פתרון לחידה זו, על פי מה שמצאתי בקונטרס "משמרת כהונה" שנדפס בסוף ספר "אור תורה" להגה"ק מאוסטרובצה זי"ע, שיחה נפלאה ששח הגה"ק רבי מאיר יחיאל מאוסטרובצה זי"ע, ואלו תוכן דבריו בתוספת ביאור: חוקרי הטבע בדקו ומצאו דבר פלא, בענין דגים שנמצאו בלועים בתוך מעי הדגים הגדולים מהם, הם השתוממו ונדהמו על כך, שלא מצאו אף פעם ראשו של הדג הבלוע, שהוא מכוון כנגד ראשו של הדג הבולע וזנבו כנגד זנבו, אלא תמיד ראשו של הדג הבלוע מכוון כנגד זנבו של הבלוע. ענה הגאון הקדוש מאוסטרובצה ואמר על כך:

"העולם מבארים סיבת הדבר, שיש כאן לקח נשגב שאנו יכולים ללמוד

ניני פרנסה. מחפש את יודף אחרי רחים ממנו. הוא רודף ע הוא כנגד ואם היה גם, כי אז ל זנבו של ו.

ים, כי את לא יצליח זמין לו דג ממנו, לכן נא שראשו זנבו של הוא כנגד

לקח נשגב ננו עושים זהשתדלות נסה, אלא של אדם, אש השנה, הוא רק זטא אדם זעת אפיך הקב"ה סתנו כפי שתדלותנו.

ע עצמו שהוא לקח ים בענין הקדוש רכט:), כי ות שאינן

נסגרות אף פעם. פירוש הדבר הוא, שהדג אינו ישן כשאר הברואים, אלא תמיד הוא יער ועומד על המשמר שלא יבלעוהו הדג היותר גדול ממנו.

והנה בהיות שיש לו עינים פקוחות לראות מי שבא כנגדו, לכן אינו מפחד כלל מהדגים הגדולים שהוא רואה מול עיניו, כי הוא חושב שתמיד יוכל לברוח מהם כאשר רק יתקרבו לבלוע אותו. אך לעומת זה יש לו פחד גדול מהדגים הגדולים שנמצאים מאחורי זנבו, שהרי אותם הוא איננו מסוגל לראות בעיניו שבראשו, ובהכרח הוא בוטח בה' שישמרנו מהדגים הגדולים שמאחורי זנבו.

לכן מראים לנו מן השמים, כי מאותם הדגים הגדולים שנמצאים מאחורי זנבו אין לו ממה לפחד, כי מן השמים שומרים עליו שלא יבלעוהו משום שהוא בוטח בה', אך מלפניו ששם הוא סמוך ובטוח בעיניו הפקוחות בבחינת (דברים ה-יז): "כוחי ועוצם ידי", דוקא משם בולעים אותו הדגים הגדולים, ללמדנו מדת הבטחון שכל זמן שהאדם בוטח בה' ולא בכוחות עצמו, כי אז הוא יכול להיות סמוך ובטוח שהקב"ה אכן ישמור עליו, אבל אם הוא סומך ח"ו על עצמו בבחינת: "כוחי ועוצם ידי", כי אז דוקא משם הוא עלול ליפול בכאר שחת עכדה"ק.

[ז]

מנהג ישראל תורה לאכול דגים בשבת קודש על פי האמור יומתק לתת טעם לשבת, על מנהג ישראל תורה לאכול דגים

בשבת קודש. והענין הוא כי בששת ימות החול אנו עוסקים במלאכה כדי להתפרנס, אבל בשבת קודש שאסור בעשיית מלאכה אין אנו עושים שום השתדלות להתפרנס, אמנם ראה זה פלא שדוקא מיום השבת אנו מתפרנסים בכל ימות השבוע, ככתוב (בראשית ב-ג): "ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אותו". ומבואר בזוהר הקדוש (פרשת יתרו פח.): "כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין".

והביאור בזה כי בימות החול שאנו עוסקים במלאכה, עלולים אנו לטעות ח"ו שכוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, אבל בשבת קודש שאין אנו עושים שום מלאכה, אי אפשר לטעות בכוחי ועוצם ידי, לכן מראה לנו הקב"ה שכל השפע שיש לנו בששת ימי המעשה, נמשך דוקא מיום השבת שאז אנו בוטחים בה'.

הנה כי כן מטעם זה מנהג ישראל תורה לאכול דגים בשבת קודש, כדי שנלמד מהדגים לקח נשגב, שהקב"ה שומר עליהם דוקא מאותו מקום שהם בוטחים בה', כמו כן משפיע לנו הקב"ה שפע בשבת קודש לכל ימות השבוע, בזכות הבטחון שאנו בוטחים בה' בשבת קודש כשאין אנו עוסקים בשום מלאכה.

[ח]

מעשה רב בענין זה מהרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן זי"ע בענין זה ראוי להביא עדות נאמנה מהרה"ק מבערזאן זי"ע ב"שפת אמת" (פרשת ראה), אשר שמע בעצמו

כך נקרא הכיף והאופורטוניזם

9

צדקת הצדיק

יג

[לט] פעמים נדמה לאדם שיש לו סיעתא דשמיא לדבר שהוא עושה אל יסמוך על זה לאמר שדבר טוב הוא דלולי כן לא היה הקדוש ברוך הוא עוזרו שרק לבא לטהר מסייעין אותו אבל בבא לטמא אמרו רק פותחין לו ולא מסייעין. דמכל מקום פעמים יש דלניסיון סייעוהו וכיוצא וכמ"ש במיכה שאומר (שופטים יז, יג) עתה ידעתי כי ייטיב ה' [ושם זה בהוי"ה שהוא קודש כדאיתא בשבועות (לה ב)] לי כי היה לי הלוי לכהן הרי חשב שהיה לו סייעתא דשמיא ועזר אלהי להזמין לו הלוי לכהן ולהטיב לו. [אמנם רבותינו זכרונם לברכה אמרו בתנא דבי אליהו (סדר אליהו ובה פ' כו) כי מיכה כפר באנכי ובמקום אחר ביארתי שהוא כפירה בשורש הישראלי ועיין שם ביאורו. ורק בכאלה נמצא זה מי שהוא חס ושלום שורש פורה כו'. אבל אטו אנן מי ידעינן מהיכי קאתינן כו' (כמ"ש קידושין עא:) והעצה לזה תפלה ותחנונים לרחמי שמים המועילים להפך גם השורש כמ"ש במקום אחר על פסוק (תהלים נא, יב) לב טהור ברא לי וגו' דבריאה בכל מקום היינו יש מאין כנודע] ועיין לקמן אות ס"ד:

[מ] עיקר התשובה הוא עד שיאיר ה' עיניו שיהיו זדונות כזכיות רצה לומר שיכיר ויבין שכל מה שחטא היה גם כן ברצון השם יתברך כמו שאמרו זכרונם לברכה (ברכות לא סע"ב) שלשה פסוקים כו' ואתה הסבות את לבם (מלכים א' יד, לו) ואשר הרעותי כו' (מיכה ד, ו) וכטעם ידיעה ובחירה שביאר האריז"ל בסוף ספר ארבע מאות שקל כסף ששניהם אמת כל אחד במקום בפני עצמו במקום הבחירה שם אין מקום לידיעה ובמקום הידיעה שם באמת אין מקום לבחירה נכשמשגי לאור זה העצום אז שבו כל זדונותיו בלתי יוצאים מעומק ידיעת השם יתברך והוא ודעתו ורצונו הכל אחד. ומאחר שהשם יתברך רצה כן הרי הכל זכיות וזוכה לכפרה גמורה שביום הכיפורים שזה סוד השעיר לעזאזל שאלו עשוהו האדם עצמו היה עובד עבודה זרה גמור והוא לא יהיה שהוא יסוד כל המצות לא תעשה וכל העבירות וההסרות מרצון השם יתברך. רק שהשעיר הוא על ידי רצון השם יתברך שהוא מצוה לשלחו לו נעשה עוד מצוה ולא עבירה. וכך פירשוהו רבותינו זכרונם לברכה (פרד"א פ' מו) ועיין ברמב"ן פרשת אחרי שאנו נותנים חלק לעזאזל שהוא הרע מצד מה שהשם יתברך צוה לתת לו ונמצא העבירה מצוה:

[מא] אנכי קודם ללא יהיה לך כי על ידי ההתכוננות הגמורה באנכי מצד אמונה הברורה בהשם יתברך שהוא מצוי הוא ניצול מלא יהיה ונשמר מכל מיני הסרות ונזקין כי אמרו זכרונם לברכה (מד"ת ויצא) עשה מצוה אחת מוסרין לו מלאך אחד לשמרו. והנה מדה כנגד מדה כל המצות קבלו על ידי שליח נמסר מלאך ואנכי ולא יהיה שמעו מפי הגבורה לכך בשכר אנכי הקדוש ברוך הוא בעצמו שומרו. ובמקום אחר אמרו כי ממצוה נברא מלאך ובמצות אנכי נברא כביכול התגלות השגחת הקדוש ברוך הוא בעצמו במוחו ודעתו של זה בריאה ממש יש מאין במוח ולב אטום להיות מצוי אצלו תמיד על ידי אתערותא כחודה של מחט מתתא נפתח אחר כך כפתחו של אולם:

9

אהא
ד"ה
לומר
אורח
כמו
רשם
יוסף
רי"ף
יש
אף
ליה
חלק
יהם
תא.
עיינ
ולם
למי
טעם
יקין
או
וקא
ילה
י"א
לא
צמו
אך